

КОРНИЙЧУК Олександр Євдокимович (12(25). 05. 1905, ст. Христинівка Уман. пов. Київ. губ., нині місто Черкас. обл. — 14. 05. 1972, Київ) — письменник, драматург, громадський діяч. Чоловік **В. Василевської**. Академік АН УРСР (1939) та СРСР (1943). Голова СПУ (1938–41, 1946–53). Міжнар. Ленін. премія «За зміцнення миру між народами» (1960). Герой Соц. Праці (1967). Депутат ВР УРСР та СРСР 1–8 скликань. Голова ВР УРСР 2, 3, 5 скликань. Закін. Київ. ІНО (1929). Працював сценаристом, ред., зав. худож. відділу на Київ. (1929–34), Харків. та Одес. кіностудіях. Під час 2-ї світової війни — ст. пропагандист Гол. політ. упр. рад. армії, ред. г. «За Радянську Україну!». Від 1943 — заступник нар. комісара закордон. справ СРСР та УРСР. У лютому–липні 1944 — міністр закордон. справ УРСР. 1947 на пленумі СПУ (Київ) звинувачував М. Рильського, Ю. Яновського, Л. Смілянського, О. Довженка, І. Сенченка як «бурж. націоналістів», утверджуючи сталін.-каганович. політику репресій проти укр. інтелігенції. Від 1950 — чл. Всесвіт. ради миру. Голова Комітету у справах мистецтв УРСР, заступник Голови РМ УРСР (1953–54). Голова Комітету з Держ. премій УРСР ім. Т. Шевченка (1961–72). Дебютував 1925 у київ. г. «Більшовик» оповіданням «Він був великий», присвяч. В. Леніну. Ранні оповідання, сценарії, п'єси «На грані», «Кам'яний острів» (обидві — 1929), «Штурм» (1931) і «Фіолетова шука» (1932) спрямов. проти т. зв. укр. бурж. націоналізму. У творчості 1930-х рр. возвеличував рад. владу, зокрема у п'єсі «Загибель ескадри» (1933), сюжет якої запозичив у реж. А. Кордюма і прозаїка В. Охременка. Драми «Платон Кречет» (1934, вид. 1935; 2-а ред. — 1963) і «Богдан Хмельницький» (1939) відзначено 1941 Сталін. премією. У п'єсі «Правда» (1937) вперше в укр. драматургії створив образ В. Леніна. Персонажів

комедій «В степах України» (1941; Сталін. премія, 1942; 2-а ред. — 1963), «Макар Діброва» (1948; Сталін. премія, 1949), «Калиновий гай» (1950; Сталін. премія, 1951) наділив вираз. індивідуальністю. У п'єсі «Фронт» (1942; Сталін. премія, 1943), напис. за особистою вказівкою і правкою Й. Сталіна, розкритикував старих генералів — героїв 1920-х рр., які «не вміли воювати у нових умовах» (у версії памфлету цю п'єсу ставили на окупов. німцями територіях під назвою «Ось так вони воюють» у постановці В. Блюментал-Тамаріна). Розробляв жанр проблем. драми. Канонізовував комуніст. мораль («Чому посміхалися зорі», 1958), вивів нову когорту «ділків» у сатир. образі Македона Сомы («Над Дніпром», 1960). Видав кн. нарисів, статей і виступів «Разом із життям» (1950), «Мільйони сонячних днів» (1975), «Життя — джерело мистецтва» (1985). Драми К. ставили у театрах СРСР і за кордоном. За його творами знято к/ф «Богдан Хмельницький» (1941, реж. І. Савченко), «Фронт» (реж. Г. і С. Васильєви), «Партизани в степах України» (реж. Г. Юра; обидва — 1943), «Калиновий гай» (1953, реж. Т. Левчук), «Триста років тому...» (1956, реж. В. Петров; за п'єсою «Богдан Хмельницький»), «Крила» (1956, реж. Т. Лукашевич), «Правда» (1957, реж. В. Добровольський, І. Шмарук), «Макар Діброва» (1960, реж. І. Бжеський), «Ескадра повертає на захід» (реж. М. Вінграновський, М. Білінський), «Чому посміхалися зорі» (реж. І. Шмарук; обидва — 1966), «А тепер суди...» (1967, за п'єсою «Сторінка щоденника»; порушив заборон. тему кохання українки до іноземця; обидва — реж. В. Довгань). Автор сценаріїв до фільмів «Чорні дні» (1930), «Приємного апетиту» (1932; обидва — у співавт.), доопрацював сценарій кінокартини «Тарас Шевченко» (1951) після смерті її реж. І. Савченка. За істор. драмою «Богдан Хмельницький» К. Данькевич написав однойм. оперу (1951, зазнала офіц. критики за недостатню ідеол. чіткість; 2-а ред. — 1953; лібрето К. спільно з В. Василевською), а В. Губаренко — за п'єсою «Загибель ескадри» (1967). Драма «Пам'ять серця» (1969; поставлено у Київ. укр. драм. театрі ім. І. Франка; Державна премія України ім. Т. Шевченка, 1971) — спроба соц.-психол. аналізу духов. світу покоління людей повоєн. доби. Знято наук.-популярну стрічку «Олександр Корнійчук» (1970, реж. Л. Кордюм-Островська). Вибр. твори К. перекладено російською мовою («Сочинения», 1956, т. 1–3; «Собрание сочинений», 1976–77, т. 1–4; усі — Москва). 1975 у с. Плюти Обухів. р-ну Київ. обл. засн. Будинок-музей К. (див. *Літературно-мистецькі Плюти*) і встановлено йому пам'ятник (1980, скульптор О. Скобликов); у Києві відкрито мемор. дошку на будинку на вул. К. Лібкнехта (1973, нині Шовковична). На його честь названо київ.

проспект (1973, нині Оболонський) і ст. метро (1980, нині «Оболонь»), а також вулиці у м. Ніжин (Черніг. обл.) і Христинівці.

Основні твори

Твори. К., 1966–68. Т. 1–5; Зібрання творів. К., 1986–88. Т. 1–5.

Рекомендована література

1. Адельгейм Є. Два драматурги: Статті про п'єси І. Кочерги та О. Корнійчука. К., 1938;
2. Трипільський А. Олександр Корнійчук: Літ.-крит. нарис. К., 1950;
3. Горбунова Е. Драматургия А. Корнейчука. Москва, 1952;
4. Пархоменко М. Александр Корнейчук. Москва, 1952;
5. Кисельов Й. Образ позитивного героя в драматургії Олександра Корнійчука. К., 1955;
6. Билинкіс Я. Драматургия Александра Корнейчука. Москва, 1957;
7. Гебель В. А. Е. Корнейчук. Москва, 1957;
8. Старинкевич Є. Олександр Корнійчук // Літ. портрети. К., 1960;
9. Богуславська З. Драматург і театр: П'єси О. Корнійчука на сценах московських театрів. К., 1961;
10. Дузь І. Олександр Корнійчук: Літ. портрет. 1963;
11. Грицюк Э. Публицистика Александра Корнейчука. К., 1972;
12. Кобилецький Ю. Крила Кречета: Життя і творчість Олександра Корнійчука. К., 1975;
13. Абалкин Н. Диалог с драматургом: Критические очерки с лирико-публицистическими отступлениями. Москва, 1976. Т. 1;
14. Пам'ять серця: Спогади про О. Корнійчука. К., 1978;
15. Світ Олександра Корнійчука: Статті. К., 1980;
16. Вакуленко Д. Олександр Корнійчук: Життя і творчість. К., 1985;
17. Дузь І. Від задуму до прем'єри: Творча історія п'єс О. Корнійчука. К., 1985;
18. Корнійчук М. І в пам'яті, і в серці. К., 1988;
19. Левада О. Драматург і доба // Рад. Україна. 1989, 22–23 черв.;
20. Олександр Корнійчук: Таємниці червоного Шекспіра // Цалик С. М., Селігей П. О. Таємниці письменниц. шухляд: Детективна історія укр. літ-ри. К., 2010.

О. М. Хорозова

Бібліографічний опис:

Корнійчук Олександр Євдокимович / О. М. Хорозова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5877>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).